

CÂU CHUYỆN THỜI SỰ:

Vì sao bà Sotomayor được chọn vào Tối Cao Pháp Viện

Minh Thu

Tuy được ít người hiểu rõ để chú ý đến kỹ lưỡng hơn, việc bầu cử lựa chọn một vị tân tổng thống không phải chỉ ảnh hưởng đến việc thay đổi đất nước theo một chiều hướng mới trong nhiệm kỳ của vị này, mà còn có thể kéo dài cả nhiều thập niên sau khi vị tổng thống đã mãn nhiệm. Bởi lý do đơn giản là tất cả các vị thẩm phán liên bang thuộc ba cấp từ sơ thẩm, thượng thẩm (hay kháng án) đến tối cao pháp viện đều do tổng thống toàn quyền lựa chọn để bổ nhiệm sau khi đã được Thượng Viện Hoa Kỳ chuẩn thuận và sau đó các vị quan toà này sẽ được ngồi ở ghế xét xử cho đến mãn đời. Một vị tổng thống của đảng Cộng Hoà luôn luôn tìm cách bổ nhiệm những thẩm phán có thành tích bảo thủ để giúp củng cố thêm ảnh hưởng của khuynh hướng này hợp với ý muốn của mình. Ngược lại một vị tổng thống đảng Dân Chủ sẽ luôn tìm cách bổ nhiệm các vị thẩm phán có thành tích hay theo khuynh hướng cấp tiến để bảo vệ những giá trị theo lý tưởng cởi mở của phe cấp tiến. Dĩ nhiên, trong số những vị thẩm phán này, việc bổ nhiệm một người vào Tối Cao Pháp Viện Hoa Kỳ là một trong những đặc quyền hiếm hoi và quan trọng nhất cho vị tổng thống, bởi vì không phải lúc nào cũng dễ có chỗ trống để cho vị tổng thống được dịp may để điền khuyết, và vị thẩm phán Tối Cao Pháp Viện có ảnh hưởng to lớn nhất do bởi không có ai phủ quyết được những phán quyết của họ.

Theo hai nhà báo Janet Hook và Christi Parsons ghi nhận trong một bài báo trên tờ Los Angeles Times đề ngày 2 tháng 5 vừa qua thì bộ tham mưu của ông Obama đã chuẩn bị từ lâu khả năng bổ nhiệm một vị thẩm phán mới vào Tối Cao Pháp Viện. Sau khi thắng cử vào đầu tháng 11, ông Obama đã cho thiết lập một nhóm nghiên cứu trên hồ sơ tư pháp để lựa chọn ra sẵn danh sách những thẩm phán xét ra thích hợp với chủ trương của ê-kíp cầm quyền mới để họ sửa soạn tìm cách tiến cử vào ngành tư pháp qua các chức vụ thẩm phán. Theo lời của một phụ tá hiểu rõ nội vụ kể lại thì từ đầu tháng 12 ông Obama đã liệt kê ra một số tên tuổi mà ông muốn cứu xét đến cho việc bổ nhiệm vào Tối Cao Pháp Viện.

Sau khi ông Obama chính thức cầm quyền thì việc nghiên cứu này càng được xúc tiến mạnh mẽ hơn nữa, và do Cố vấn Pháp lý của Bạch Cung là ông Greg Craig cầm đầu cùng với một số các phụ tá để lo điều tra trước về tiểu sử của những người được họ nhắm đến. Vai trò của ông Tổng trưởng Tư pháp Eric Holder không có can thiệp hay liên hệ đến việc tuyển chọn này. Một viên chức khác cũng có ảnh hưởng trong địa hạt này là Phó tổng thống Joe Biden do bởi kinh nghiệm của ông trong địa hạt này và thành tích của ông đã từng là Chủ tịch Ủy ban Tư pháp tại Thượng Viện trong một thời gian dài, và do đó cũng biết khá rành rẽ về nhiều tên tuổi trong ngành tư pháp và những chuyện tranh giành hay thảo luận gay gắt về một vài nhân vật được bổ nhiệm vào toà án.

Tuy nhiên vai trò chính vẫn nằm ngay tại Phòng Bầu Dục, do chính ông Obama đích thân điều khiển cùng với ông Craig và những phụ tá cao cấp thân cận khác. Cá nhân ông Obama cũng đã từng là một giáo sư giảng dạy về môn luật hiến pháp nên khá rành rẽ trong lãnh vực này. Tuy vậy ông đã đưa ra nhiều dấu hiệu khác nhau về nhân vật mà ông mong muốn tuyển chọn để đưa vào Tối Cao Pháp Viện, khác với trường hợp của ông Bush Con, đã không ngần ngại nói rằng ông thích chọn những thẩm phán bảo thủ cực hữu giống như ông Antonin Scalia.

Trong một cuộc phỏng vấn giành cho tờ báo Detroit Free Press vào năm 2008, ông Obama đã nói rằng những thần tượng của ông là các vị thẩm phán cấp tiến tại Tối Cao Pháp Viện như ông Thurgood Marshall (thẩm phán da đen đầu tiên được bổ nhiệm vào toà án tối cao nhất nước). Nhưng rồi ông lại nói thêm rằng điều đó không có nghĩa là ông cho rằng những quan điểm về pháp lý của họ sẽ còn thích hợp trong thời buổi hiện

nay. Có lúc ông Obama lại cho thấy là ông thích bổ nhiệm những nhân vật ôn hoà theo kiểu như nữ thẩm phán Ruth Bader Ginsburg hoặc ông Stephen Breyer.

Trong thời gian ông là nghị sĩ tại Thượng Viện từ năm 2005 đến 2008, ông Obama là 1 trong số 25 nghị sĩ phe Dân Chủ đã tìm cách ‘dìm’ vụ bổ nhiệm một nhân vật cực hữu là ông Sam Alito do TT Bush Con lựa chọn, qua một chiến thuật gọi là ‘*filibuster*’ mà phe nắm quyền phải có đa số trên 60 phiếu mới khống chế được. Tuy vậy, trong cuốn hồi ký thứ nhì của ông có tựa đề là “The Audacity of Hope” (Sự Bạo Dạn của Hy Vọng), ông Obama nói rằng ông rất thông cảm cho quan niệm rằng một vị tổng thống phải có quyền lựa chọn những nhân vật theo ý riêng của mình, và nếu phe đối lập có muốn chống đối thì hãy nên đấu tranh qua hình thức bầu cử để giành sự ủng hộ từ người dân thay vì dùng chiến thuật *filibuster* tại Thượng Viện.

Lần này, nhiều người đã tiên đoán là ông Obama sẽ lựa chọn một vị nữ lưu để tạo thêm sự ủng hộ từ khối cử tri này vốn đã chiếm đa số trong tỉ lệ dân số nhưng lại ít ảnh hưởng và quyền hành (trong số 9 vị thẩm phán TCPV chỉ có 1 phụ nữ duy nhất là bà Ruth Bader Ginsburg). Nhưng nhiều người cũng nói đến khả năng ông Obama cũng có thể chọn một người trong khối thiểu số như Thống đốc Patrick Deval của Massachusetts là người da đen, hoặc thẩm phán Jose Cabranes gốc Puerto Rico và được bổ nhiệm bởi TT Clinton vào năm 1994 vào toà thượng thẩm. Ngoài ra, ông cũng có thể nghĩ đến áp lực từ phía cử tri khuynh tả muốn ông bổ nhiệm một nhân vật cấp tiến cực tả để giữ thế đối trọng với những khuôn mặt cực hữu trong Tối Cao Pháp Viện như Antonin Scalia và Clarence Thomas.

Nhưng đến cuối cùng thì danh sách hàng chục thẩm phán sáng giá và tài ba trên toàn quốc để được cử xét đã được rút xuống chỉ còn 5 vị nữ lưu: đó là hai người đã góp mặt trong nội các Obama là bà Elena Kagan, cựu Khoa trưởng Đại học Luật khoa Harvard và hiện là Tổng Trưởng Lý ở Bộ Tư Pháp và bà Janet Napolitano, cựu biện lý, thẩm phán và thống đốc tiểu bang Arizona trước khi được mời về làm Tổng trưởng Bộ Nội An; kế tiếp là Kathleen Sullivan, giáo sư và cựu Khoa trưởng của Trường Đại học Luật khoa Stanford; bà Diane Wood, nữ thẩm phán toà thượng thẩm tại Illinois và cũng là bạn thân của ông Obama khi hai người cùng dạy tại trường Đại học Chicago; và cuối cùng là bà Sonia Sotomayor.

Bà Sonia Sotomayor đứng giữa Tổng thống Obama và Phó tổng thống Biden tại Toà Bạch Ốc sau khi được lựa chọn làm tân thẩm phán Tối Cao Pháp Viện.

Trong số 5 phụ nữ được được tuyển chọn vào danh sách cuối cùng này để lựa chọn hầu như đều khuyết chỗ của ông David Souter sắp sửa về hưu, có lẽ bà Sonia Sotomayor là người mà ông Obama ít quen biết nhất. Vậy thì lý do nào mà ông đã giành cho bà một ân huệ và vinh dự to lớn, bởi vì không phải lúc nào cũng dễ có chỗ trống cho vị tổng thống bổ nhiệm một vị thẩm phán mới vào Tối Cao Pháp Viện Hoa Kỳ.

Nhiều chuyên gia bình luận đã đưa ra nhận định dễ hiểu và hiển nhiên là nhân vật Sonia Sotomayor bao gồm cả hai yếu tố ưa thích và cần thiết cho ông Obama lựa chọn mà không sợ bị thiệt hại: bà vừa là một phụ nữ lại vừa là một người gốc Latino. Nhận xét này cũng khó bị đánh đổ bởi vì qua quyết định này, ông Obama đã thu phục được cảm tình của hai khối cử tri quan trọng: đó là giới phụ nữ, vốn đã bắt đầu nghiêng nhiều về phe Dân Chủ trong những năm gần đây, và khối cử tri gốc Latino được coi như là khối dân có tiềm năng phát triển cao nhất tại Hoa Kỳ với dân số càng ngày càng tăng với tỉ lệ cao nhất.

Hiện nay tuy khối cử tri gốc Mỹ chưa tạo được ảnh hưởng và quyền lực chính trị tương xứng với số dân cư ngụ, nhưng kết quả đó cũng không thể tránh né được trong tương lai không xa. Nói theo nhận định của hầu hết các chuyên gia am tường thời sự thì quyết định lựa chọn bà Sonia Sotomayor là một “chiêu thức siêu đẳng” (*masterstroke*), một quyết định đem nhiều tiềm năng lâu dài cho đảng Dân Chủ không phải chỉ trong cuộc bầu cử năm 2012 mà còn trong nhiều thập niên sắp tới. Chỉ nội hình ảnh cuộc họp báo tại Toà Bạch Ốc giới thiệu bà Sonia Sotomayor cũng là một hình ảnh tuyệt vời nói lên ý nghĩa đa nguyên đáng nể phục của Hoa Kỳ: một ông tổng thống da đen giới thiệu một vị nữ thẩm phán vào Tối Cao Pháp Viện Hoa Kỳ là người gốc Latino và đứng bên cạnh một ông phó tổng thống người da trắng!

Và sự lựa chọn này cũng là một đòn ra chiêu thách đố cho những nhà dân cử của đảng Cộng Hoà vẫn còn lăm le chờ cơ hội để chỉ trích hay tấn công ông Obama. Mặc dù nhiều tiếng nói phe bảo thủ vẫn còn mạnh miệng nói rằng họ sẽ điều tra kỹ lưỡng về thành tích của những nhân vật được ông Obama bổ nhiệm để xem họ có thành tích cực tả hay không, nhưng việc đưa ra nhân vật Sonia Sotomayor sẽ gần như là một thách thức ngầm nhưng hiển nhiên cho phe đối lập: Nếu như các vị nghị sĩ Cộng Hoà có tìm cách gây khó khăn và “quay tới bởi” bà Sonia Sotomayor trong những cuộc điều trần sắp tới tại Thượng Viện thì chắc chắn là đảng Cộng Hoà sẽ phải nhận lãnh quả báo thâm từ phía cử tri phụ nữ và thành phần gốc Mỹ, có thể sẽ càng có lý do hăng hái hơn nữa để đi đến thùng phiếu trong những cuộc bầu cử sắp tới. Hiện nay, khối cử tri gốc Mỹ đã không mấy có thiện cảm với phe Cộng Hoà vì hồ sơ di dân lậu, và nay nếu phe Cộng Hoà tìm cách tấn công bà Sotomayor thì hình ảnh bất thân thiện này sẽ càng trở thành đậm nét hơn nữa trong tâm tưởng của đa số người dân gốc Mỹ.

TT Bush Con là người đã tìm nhiều cách để chiêu dụ khối cử tri gốc Mỹ vì biết rõ khối này tuy đa số vẫn nghiêng về phe Dân Chủ nhưng không với tỉ lệ áp đảo như các khối thiểu số khác như người da đen hoặc gốc Á châu. Do đó, chỉ cần một số lượng vừa phải từ khối cử tri gốc Mỹ này quay sang ủng hộ phe Cộng Hoà thì cũng giúp đem lại thắng lợi cho họ trong nhiều cuộc bầu cử ngang ngửa. Ông Bush đã đưa ra nhiều hình ảnh câu khách trong những kỳ vận động tranh cử như tự phát ngôn vài câu tiếng Mỹ hoặc đánh bóng cho gia đình của người em lấy vợ gốc Mỹ và có đứa cháu ruột nói sành sỏi cả hai thứ tiếng Anh và Mỹ lưu loát. Khi lên nắm quyền, ông Bush cũng tìm cách chiêu dụ khối này qua việc nâng đỡ đặc biệt cho ông Alberto Gonzales làm Cố vấn Pháp luật tại Bạch Cung và sau đó là Tổng trưởng Tư pháp, cũng như bổ nhiệm ông Mel Martinez làm tổng trưởng Bộ Gia cư và sau đó là Chủ tịch Trung ương đảng Cộng Hoà và giúp ông ta được đắc cử nghị sĩ liên bang tại tiểu bang Florida.

Tuy nhiên, theo nhà báo Karen Tumulty, trong một bài phân tích của Time.com đề ngày 26-5, thì một viên chức cao cấp ở Bạch Cung đã tiết lộ rằng ông Obama đã lựa chọn bà Sonia Sotomayor vì bà đã đối đáp rất thành công trong một cuộc phỏng vấn để xin việc xảy ra vào ngày thứ Năm trước đó tại Toà Bạch Ốc với ông Obama kéo dài hơn 1 tiếng đồng hồ. Theo viên chức này kết luận thì bà ta “là một sự phối hợp tuyệt vời về kinh nghiệm chuyên môn cộng với sự thông minh đặc biệt là những gì mà ông Obama đang tìm kiếm. Hơn nữa, đời sống cá nhân của bà cũng là một thí dụ tuyệt vời về hình ảnh cố gắng vượt lên trong nghịch cảnh và những kinh nghiệm khó khăn trong cuộc sống sẽ giúp bà dễ dàng thông cảm với đa số người dân trong nước.”

Dĩ nhiên, sự kiện bà Sonia Sotomayor đã hai lần vượt qua những cửa ải điều trần tại Thượng Viện trước đó càng là yếu tố tích cực để giúp cho sự lựa chọn của ông Obama dễ dàng thành công hơn. Bà được bổ nhiệm lần đầu làm thẩm phán liên bang tại New York vào năm 1992 bởi TT Bush Bố. Rồi đến năm 1998, bà được TT Bill Clinton chọn để bổ nhiệm vào Toà Thượng Thẩm. Toà Bạch Ốc đã nhấn mạnh đến việc nghị sĩ Orrin Hatch,

một khuôn mặt thâm niên nhất của phe Cộng Hoà tại Ủy ban Tư pháp ở Thượng Viện đã hai lần bỏ phiếu chuẩn thuận cho bà, và do đó không ai nghĩ rằng bà sẽ gặp khó khăn hay chống đối nhiều bởi những nhân vật uy tín của đảng Cộng Hoà. Trong kỳ điều trần vào năm 1998, bà Sonia Sotomayor đã được Thượng Viện bỏ phiếu chuẩn thuận với số phiếu 67-29. Tất cả các nghị sĩ phe Dân Chủ cộng với 25 nghị sĩ phe Cộng Hoà đã bỏ phiếu thuận cho bà. Trong số này cũng có 7 vị nghị sĩ Cộng Hoà hiện giờ còn đang nhiệm chức và nghị sĩ Arlen Specter, giờ đây đã quay sang phe Dân Chủ.

Sự kiện bà Sotomayor là người gốc Mễ đầu tiên được lựa chọn vào Tối Cao Pháp Viện sẽ khiến cho các nghị sĩ Cộng Hoà lúng túng không ít nếu muốn áp dụng chiến thuật gây khó khăn cho bà trong cuộc điều trần, nhất là kết quả của cuộc bầu cử vào tháng 11 vừa qua đã cho thấy là tỉ lệ cử tri gốc Mễ bỏ phiếu cho đảng Cộng Hoà đã tụt xuống 9%. Hơn nữa việc bổ nhiệm bà Sonia Sotomayor cũng không thay thế cán cân quyền lực tại Tối Cao Pháp Viện vì bà Sotomayor cho dù có bị chỉ trích là một người theo phe cấp tiến thì cũng chỉ để thay thế một người khác có thành tích cấp tiến là thẩm phán David Souter. Nói theo lời nhận định của ông Neil Devins, giáo sư về luật và chính trị học tại trường đại học William & Mary thì *“các chính trị gia phe Cộng Hoà có đầu óc thực dụng sẽ chẳng ngu dại gì mà tự hại lấy thân để tấn công bà, nhất là khi họ biết rõ rằng trước sau gì bà ta cũng sẽ được bổ nhiệm.”*

Minh Thu

minhthu54@gmail.com

Houston, Texas 28-05-2009